

Brecht Gerbrandy: „Ik ben teruggegaan naar de basis van de sociologie. Het beste in mensen boven halen en ze op weg helpen voor de weg die ze in het leven moeten gaan”.

BRECHT GERBRANDY ZET ZICH IN VOOR VROUWEN EN KINDEREN

Een missie op Timor

Sociologe Brecht Gerbrandy (49) helpt vrouwen en kinderen in het meest arme gebied van Indonesië: de provincie Nusa Tenggara Timur. Voor haar missie richtte ze in oktober vorig jaar de Stichting Solidair met Kinderen en Vrouwen op. „Ik wil mensen tot hun recht laten komen en ze laten zien dat er een andere toekomst mogelijk is.”

Van het West-Timorese Kupang naar het Friese Burgwert, het lijkt een onmogelijke overgang. Maar Brecht Gerbrandy geniet van de plek waar ze onlangs tijdelijk verbleef. Vanaf de prachtige boerderij aan de Schwarzenbergweg heeft ze een prachtig uitzicht. „Dat herinnert me aan Timor waar het ook zo mooi was.” Het liefst zou ze morgen op het vliegtuig stappen en weer naar het geliefde eiland gaan, waar ze tien jaar lang werkte. Haar arbeidscontract met Kerkinactie is echter na de maximale periode van tien jaar afgelopen. „Het wachten is nu op een organisatie of particulier die mij sponsort, waardoor ik weer een werkvergunning kan krijgen in In-

donesië”, zegt Gerbrandy hoopvol. Brecht Gerbrandy, geboren in Jutrijp-Hommerts, werkte van 1993 tot februari van dit jaar voor ontwikkelingsorganisatie Kerkinactie op Timor. Ze was daar docente sociale wetenschappen aan de christelijke universiteit van de hoofdstad Kupang. Ze verzorgde er nascholings- en trainingsprogramma's voor predikanten en vicarissen. De theologische faculteit telde zo'n vijfhonderd studenten. De opdracht die ze had was de predikanten bewust te maken van de „echte taak” die ze als christenvoorgangers hadden, vindt ze. Omzien naar de naaste en tussen de mensen staan, in plaats van er boven. „Op Timor en in heel Indonesië regeert nog de machtscultuur. Predikanten staan

op een voetstuk. Hoe gek het ook klinkt: bij velen ontbreekt het gewoon aan sociale betrokkenheid, omdat de kerk wordt geacht zich bezig te houden met geestelijke zaken. De christelijke godsdienst heeft iets sacraals, waardoor er bij de kerkleiders geen oog is voor sociaal onrecht. Ze hebben een plekje in de hemel en dat is toch genoeg? Er heerst een fatalistisch denken: als iets slechts je overkomt, komt dat direct van God omdat je dat 'dan wel verdient zal hebben'. Je zit hierbij nog heel duidelijk de banden en invloeden van het animisme, de natuurgodsdiensten.”

Eigen mening

Ze heeft het gevoel dat ze jaren tegen die

traditie heeft moeten opboksen, zo voelt het wel, erkent ze. Timorezen hebben niet geleerd om een eigen mening te hebben. En dat vindt Gerbrandy juist zo belangrijk. „Eerst had je het juk van het feudale systeem, toen het koloniale, Soeharto was min of meer de neokoloniale tijd, terwijl er nu nog weinig van de reformatie terecht komt. Maar iets wat zo lang heeft gefunctioneerd, kun je niet zomaar veranderen. De machthebbers hebben altijd zo gewerkt dat het volk deed wat ze wilden. Meestal zei het volk zelfs wat de machthebbers hadden bedacht en waarmee die de bevolking indoctrineerden”, stelt Gerbrandy.

Het gebied waar ze tien jaar heeft gewerkt, bestond niet voor Jakarta. „Het is bedroevend en schandalig hoe met deze 1,5 miljoen 'vergeten mensen' is en wordt omgegaan.” De verschillen zijn enorm in Indonesië op dit moment. „Je hebt nu de 'nieuwe rijken'. Listige zakenlui die in nog geen twee jaar financieel binnen zijn door flink geld te maken met de handel in tropisch hardhout of kruidnagelen. Ze laten arbeiders werken voor 3000 roepia per dag, terwijl ze zelf 300.000 roepia verdienen!” Het arbeidsloon is minder dan een hongerloon, vindt ze. „Het is niet genoeg om niet dood te gaan.”

Persoonlijke ontwikkeling

In de tien jaar dat ze werkte op de faculteit heeft ze geprobeerd om de persoonlijke ontwikkeling bij de studenten te stimuleren. Ze heeft ze willen laten zien dat alleen een studie letterlijk „niet zaligmakend” is, maar het erom gaat hoe je als mens je talenten benut. „Sommigen hebben geleerd en denken dat het daarmee klaar is. Dat je gestudeerd hebt geeft status en daarna is het uit. Dan doen ze niets meer. De status telt alleen nog. Ik heb liever dat Timorezen niet studeren, maar bijvoorbeeld een goede boer worden, die genoeg produceert om van te kunnen eten. Dat ze iets presteren, iets doen waarin ze goed zijn en een beter mens worden.”

Omdat ze zag dat het vele praten niet echt hielp, besloot ze twee jaar geleden, toen ze nog bij Kerkinactie werkte, om meer praktisch aan de slag te gaan. Ze zette een non-profitorganisatie op voor de verbetering van levensomstandigheden van vrouwen en kinderen. „Doel was een situatie te creëren waarbinnen zij zich kunnen ontplooiën binnen het gezin, op school en in de samenleving overeenkomstig hun kwaliteiten”. De keuze voor vrouwen en kinderen was bewust. „Vrouwen vormen het hart van de samenleving. Je mag ze gerust 'werkezels' noemen: twintig uur per dag in touw voor werk en zorg voor de kinderen. Gemiddeld brengen ze ook nog vijf tot tien kinderen ter wereld. Terwijl de mannen vooral 'rondhangen'. Hun voornaamste dagbesteding is praten”, heeft Gerbrandy zo ervaren.

De jonge kinderen vindt ze een uitdaging omdat hierbij vroeg een veranderingsproces op gang gebracht kan worden. „Kinderen worden tussen hun vierde en zesde levensjaar gevormd in wie ze zijn. Dat is de basis voor de rest van hun leven.” Daarom richtte ze een kleuterschool op. Er werden drie leerkrachten uit het eigen dorp aangetrokken. Op die manier was de aanpassing van de kinderen aan de schoolomgeving eenvoudig en de afstand tussen de leerkrachten en de kinderen klein. „Belangrijkste was dat de kinderen eerst leerden om te spelen. Dat ze zich veilig voelden, creativiteit ontwikkelen en zelfvertrouwen opbouwen.” Twee jaar heeft de school nu gedraaid en er zijn inmiddels 37 leerlingen. „Het zijn kinderen die zich blij voelen en zich zelfbewust gedragen. Die niet bang zijn om straks naar een basisschool te gaan waar ze in een klas terechtkomen met soms wel zestig leerlingen en waar een leraar voor de klas staat die met de knoet regeert om de boel in toom te kunnen houden.”

Voorbeelden

Daarnaast heeft de stichting een gezinsvervangend tehuis met zes kamers. Hier is plaats voor 24 kinderen vanaf de kleuterleeftijd tot en met het einde van de middelbare schoolleeftijd. De dagelijkse begeleiding en ondersteuning is in handen van een 'tehuismoeder'. De kinderen komen uit de gehele provincie en hebben allemaal een zwakke sociaal-economische achtergrond en een verstandelijk beperkte gezinsachtergrond, waardoor ze niet de noodzakelijke ondersteuning vanuit het gezin krijgen.

De medewerkers van de stichting willen met „voorbeelden” aan de Timorezen laten zien dat een andere levenshouding en daardoor een andere toekomst mogelijk is. „Aan voorbeelden is grote behoefte om het beeld dat ze nu hebben te kunnen veranderen.”

Het hele programma gaat uit van gemeenschapsontwikkeling (*Community Development*). Door te werken aan ontwikkeling wil de stichting komen tot betere sociaal-economische positie voor de vrouwen. Er zijn zes weefgroepen waar de vrouwen producten maken die in Nederland en Ierland worden verkocht. „Het gaat niet alleen om het weven, maar die eeuwenoude traditie biedt ons ingangen de vrouwen te bereiken met voorlichting over bijvoorbeeld gezondheid of gelijkberechtiging.” Daarnaast worden er naaicursussen gegeven voor vrouwen. Zo kunnen zij in hun eigen kledingbehoefte voorzien en ook inkomsten verwerven. „Dan kun je vrouwen het beheer geven over een budget en ze leren hoe daar mee om te gaan.”

Ten slotte zijn er computercursussen voor vroegtijdige schoolverlaters. In een cursus van drie maanden wordt het programma Microsoft Word geleerd. De cursisten krijgen na afloop een certificaat van be-

kwaamheid. „Ik ben teruggegaan naar de basis van de sociologie. Het beste in mensen boven halen en ze op weg helpen voor de weg die ze in het leven moeten gaan. Gewoon door praktische dingen te doen. Ik bereik meer dan ik kon met de studenten, die meenden dat de studie doen alleen al voldoende was. Bij de cursisten die bij ons komen gaat een knop om. Ze ervaren dat een theoretische studie niet zaligmakend is. Door wat ze bij ons leren krijgen ze eigenwaarde. Dan gaat het balletje rollen.”

Slimme boer

Ze haalt een levenswijsheid aan die haar moeder haar ooit vertelde. 'Douwe Tamminga zei: 'It talint leit op it boerehiem'. Hij bedoelde daarmee dat een goede boer vaak meer wist dat een afgestudeerde dominee. „Een slimme boer weet op grond van zijn levenservaring en wat hij in zijn beroep doet heel goed de betekenis van het evangelie. Met levenswijsheid laat je zien waar je als christen voor staat. Dat probeer ik de Timorezen ook duidelijk te maken.”

„Ik wil graag terug, want mijn werk zit er nog niet op”

Gerbrandy hoopt dat de kerken op Timor geld beschikbaar zullen stellen, nu men ziet dat het werk van de stichting werkt. Dan kunnen ook in andere dorpen christelijke basisscholen geopend worden. School en kerk worden zo met elkaar verbonden. Net zoals dat in het begin van de twintigste eeuw gebeurde in Nederland met de komst van het bijzonder onderwijs. „Mijn droom is dat predikanten en vicarissen gaan stagematen op de scholen. Ik wil mensen tot hun recht laten komen en ik geloof dat dit instrumenten zijn om daar aan mee te werken.”

Gerbrandy is in Nederland nu bezig met fondsenwerving. „We hebben de 'Stichting Vrienden Solidair met Kinderen en Vrouwen' opgericht.” Dringende behoefte is er aan speeltoestellen voor een nog aan te leggen speelplein, naaimachines en geld om kinderboeken te kunnen aanschaffen. „Ik wil graag terug, want mijn werk zit er nog niet op. Mijn missie is daar op Timor. Ik wil wel voor niets werken, maar moet wel een werkvergunning hebben. Het gaat om hen en daar zet ik me voor in.”